
Chodlik, st. 1, gm. Karczmiska, woj. lubelskie, AZP 78-75/1

Informator Archeologiczny : badania 34, 182-184

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

CHODLIK, st. 1,
gm. Karczmiska, woj. lubelskie,
AZP 78-75/1

średniowiecza. Natrafiono również na pojedyncze fragmenty ceramiki kultury pucharów lejkowatych.

Badania zakończono.

- grodzisko wczesnośredniowieczne (VIII-pocz. IX w.)

W związku z opracowywaniem grantu „Kotlina Chodelska we wcześniejszym średniowieczu – problem wspólnoty sąsiedzkiej na ziemiach polskich w okresie plemiennym” przez dr hab. Stanisławę Hoczyk-Siwkową i przygotowywaniem monografii zespołu osadniczego w Chodliku podjęto próbę uzyskania dodatkowych podstaw do datowania wałów grodziska (stan. I). Prace wykopaliskowe, finansowane z ww. projektu, były prowadzone w Chodliku przez mgr. Pawła Lisa z Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym i dr hab. Stanisławę Hoczyk-Siwkową z Katedry Archeologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej od 7 do 19 sierpnia, w celu uzyskania spalonego drewna z wału II (środkowego) do datowania dendrochronologicznego i przeprowadzenia obserwacji układu stratygraficznego warstw kulturowych i geologicznych na grodzisku.

Wykopy zlokalizowano w południowej części grodziska w nawiązaniu do siatki arowej wyznaczonej jeszcze podczas badań prowadzonych przez zespół Aleksandra Gardawskiego. W tym celu odkryto w kilku punktach granicę dawnych wykopów z lat 1959, 1972 i odtworzono główne osie pomiarowe na grodzisku.

Wykop sondażowy 1/200 o wymiarach 1 x 10 m wyznaczono na arze 55 (ćw. AC) od kulminacji wału II – środkowego do międzywału.

Zaobserwowano następujący układ warstw:

1 – darń (miąższości 10-15 cm).

2 – ziemia piaszczysta, brunatnoszara, występowała na całej powierzchni wykopu, jednak jej miąższość była zróżnicowana. Na kulminacji wału mierzyła 20 cm, na jego stoku maksymalnie do 50 cm i 70 cm, w międzywałach wypłycała się stopniowo do 20-40 cm, zalegając tutaj na żółtym piasku z szarymi zaciemnieniami. Można przypuszczać, że jest to górny poziom nasypu wału, stopniowo niwelowany przez późniejsze użytkowanie i działanie warunków atmosferycznych.

3 – ziemia piaszczysta, brunatno-szara, o barwie nierównomiernej, z drobnymi jaśniejszymi i ciemniejszymi wtrętami. Na kulminacji miała 60 cm grubości, na stoku wału 30-40 cm, u podstawy wału 50 cm, a następnie wypłycała się stopniowo i zanikała w odległości 5-30 m, mierząc od kulminacji wału. Jest to kolejny, niższy poziom nasypu wału wykonany z ziemi uzyskiwanej najpewniej z międzywału, a więc przemieszanej w trakcie jej narzucania (darń pierwotna, ziemia brunatna, piasek).

4 – cienka warstwa gliniastej ziemi żółto-szarej, która na kulminacji wału miała 20 cm miąższości, wypłycała się stopniowo i kończyła w odległości 2 m. Jej pochodzenie jest dyskusyjne, może to być niższa warstewka nasypu wału, nie można jednak wykluczyć jej naturalnego pochodzenia.

5 – warstwa intensywnie brunatnej ziemi o miąższości 10-20 cm z ciemniejszymi zbrunatnieniami na kulminacji (rozłożone drewno?), zanikająca w odległości 4,10 m od północnej ściany wykopu, gdzie dochodziła do warstwy żółtego piasku calcowego. Jej pochodzenie trudne do ostatecznego ustalenia, podobnie jak poprzednia mogła być kolejną warstwą nasypu wału lub pochodzenia naturalnego.

6 – soczewkowata, pozioma wkładka szarozółtego ilastego piasku (miąższość 10 cm), najpewniej pochodzenia naturalnego, zalegająca w odległości 1,20-3,20 m, mierząc od kulminacji wału.

7 – czarno-brunatna warstwa ziemi zalegająca poziomo na piasku calcowym (miąższość od 20 na kulminacji do 30 cm na skłonie wału). Podobnie jak warstwa 5 kończyła się w odległości 4,20 m od kulminacji. Można więc przyjąć,

że obie zostały zniszczone podczas wybierania ziemi na budowę wału, co przemawia za ich naturalnym pochodzeniem. Dolna granica tej warstwy jest nierówna, co wynika z przemywania szczątków próchnicznych do niżej zalegającego piasku. W jej obrębie nie stwierdzono występowania zabytków ruchomych.

8 – żółty piasek calcowy, z szarymi zaciemnieniami występującymi zwłaszcza w międzywał, w części południowej wykopu przechodzący w szary ił.

W wykopie tym nie natrafiono na zachowane relikty drewnianej konstrukcji wału, a w obrębie warstwy 3 znaleziono jedynie pojedyncze fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej.

Następny wykop 2/2000, początkowo o wymiarach 2,50 x 5 m, wyznaczono również na wale II (środkowym) na arze 154 w ćwiartce B. Początkowo eksplorowano jego część północną o wymiarach 2-5 x 3 m i przedłużenie wykopu w kierunku południowym szerokości 1 m przy profilu zachodnim. W południowej części wykopu występowała poniżej darni (miąższości 10 cm), na głębokości od 10 do 40 cm i niżej ziemia szarobrunatna bez zabytków ruchomych. Odmierna sytuacja była w części północnej, gdzie od głębokości 10 cm zalegała ziemia ciemnobrunatna i czarna z pojedynczymi kamieniami, fragmentami ceramiki i węglami drzewnymi, a na głębokości 35-45 cm ze spalonymi belkami drewna ułożonymi zgodnie z linią osi wału ze wschodu na zachód. Zachowały się one w pasie czarnej przepalanej ziemi o szerokości 60 cm, w odległości 1,40 m, mierząc od ściany północnej wykopu. W tej ziemi odkryto po stronie zachodniej zespół 7 belek (zespół NW1), a we wschodniej 2 krótsze belki (zespół NE2). W ich bezpośrednim sąsiedztwie występowały fragmenty naczyń typu chodlikowskiego. Przy ścianie zachodniej wykopu zaznaczyło się słabe koliste zaciemnienie o średnicy około 1 m (śląd krótkotrwałego paleniska?) bez zabytków ruchomych. Odkryte spalone drewno wydobyto i zabezpieczono do badań dendrochronologicznych.

Podczas dalszej eksploracji na głębokości 45-55 cm stwierdzono występowanie płaskiego poziomu drewna poniżej zespołu w NW 1 i 4 krótkie belki pod zespołem NE 1, wchodzące w profil wschodni wykopu. Ponadto znaleziono wiele fragmentów ceramiki, niekiedy nawet większych części naczyń, typu chodlikowskiego. Znajdowały się one tuż pod belkami spalonego drewna lub w ich najbliższym sąsiedztwie i tworzyły wyraźne koliste zgrupowanie o średnicy około 1 m przy ścianie wschodniej wykopu. Postanowiono więc wykop poszerzyć o 1 m w kierunku wschodnim.

Odkryto tutaj dalszą część paleniska o średnicy około 1,20 m wyznaczonego pojedynczymi otoczkami granitowymi i ułamkami naczyń oraz ślady 10 kołków o średnicy do 10 cm, tworzących koliste zgrupowanie po jego stronie wschodniej. Z obserwacji profilu przekroju wynika, że zarys paleniska zanikał na głębokości 60 cm. Na przekroju północ-południe jest też widoczny od strony południowej styk paleniska i spalonych belek, nakładających się częściowo na palenisko.

Ze względu na zbliżający się termin zakończenia wykopalisk eksplorowano dalej tylko północny odcinek rozszerzonego wykopu o wymiarach 1 x 2,50 m, w miejscu występowania paleniska. Poniżej tego poziomu użytkowania, do głębokości około 60 cm, w dalszym ciągu znajdowała się warstwa ziemi czarnej z pojedynczymi węglami. Pod nią zalegała poziomo warstewka ziemi szarożółtej (miąższości do 20 cm) oddzielająca ją od niższej, brunatnej, o miąższości 30 cm, niezawierającej zabytków ruchomych. Można więc przyjąć, że obie te dolne warstwy są pochodzenia naturalnego i wyznaczają powierzchnię pierwotną.

Podczas dalszej eksploracji w części południowej wykopu stwierdzono występowanie na całej jego powierzchni w dalszym ciągu ziemi szarobrunatnej. Poniżej, od strony południowej, na odległość 1,60 m zalegała warstwa ziemi żółtoszarej o maksymalnej miąższości do 30 cm, a pod nią pozioma warstwa ziemi jasnoszarej (m. 20-30 cm) występująca również w pozostałych partiach wykopu. Warstwy te traktować można najpewniej jako poziom pierwotny.

Zastanawia zaznaczający się na powierzchni wykopu podział na część północną i południową, z niemal liniową granicą dzielącą część północną, wykazującą ślady intensywnego użytkowania, od południowej różniącej się barwą i brakiem zabytków ruchomych. Obecność paleniska w części północno-wschodniej skłania do przypuszczenia, że możemy mieć tutaj pozostałości budynku mieszkalnego. Nie odkryto jednak jego zarysu na poziomie paleniska, w dosyć równomiernie czarnej ziemi ani w warstwach niższych. Trudno więc definitywnie rozstrzygnąć, czy było to palenisko, sezonowo użytkowane, czy też znajdujące się w obrębie budynku zrębowego, którego dolne partie zostały następnie przykryte nasypem podczas budowy wału. Za taką możliwością przemawia zachowanie się poniżej belek północno-zachodniego zespołu NW1, płasko zalegającego spalonego drewna (zespół NW2), być może ze spalonej podłogi budynku. W interpretacji nagromadzonych artefaktów należy brać pod uwagę obie te możliwości.

Przyjęty program badawczy został w pełni zrealizowany. Uzyskane drewno zostało przesłane do badań dendrochronologicznych w pracowni dr. Marka Krąpca na AGH w Krakowie. W przyszłym sezonie są planowane dalsze badania na wale III w celu uzyskania kolejnych prób niezbędnych do datowania następnych wałów grodziska w Chodliku.

Materiały i dokumentacja z badań znajdują się w Muzeum Nadwiślańskim w Kazimierzu Dolnym.

Wyniki badań zostały opublikowane w „Archeologii Polski Środkowoschodniej”, t. VI, 2001, s. 124-128..

CHODAKÓWKA, st. 3, gm.
Kańczuga, woj. podkarpackie,
AZP 104-79/163

- osada kultury lendzielsko-polgarskiej lub malickiej (?)
- osada z wczesnego średniowiecza (IX-XI w.)

Ratownicze badania archeologiczne, przeprowadzone od 1 do 29 sierpnia przez dr. Wojciecha Blajera (autor sprawozdania, Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu, Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie). Finansowane przez Podkarpackiego WKZ i Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Drugi sezon badań. Przebadano powierzchnię 44 m².

Głównym celem prac prowadzonych w 2000 r. było dokończenie rozpoczętych w 1999 r. badań dużego obiektu wczesnośredniowiecznego określonego jako nr I.

W warstwie podglebia na zachód od obiektu nr I odkryto duży drapacz na wiórowcu, prawdopodobnie z surowca wołyńskiego. Dokończono eksplorację i dokumentowanie obiektu nr I w jego części środkowej i zachodniej. Okazało się, że badana struktura jest znacznie rozleglejsza (około 4 m z południowego wschodu na północny zachód) i głębsza, niż można było sądzić na podstawie wyników wcześniejszych prac. Bardziej skomplikowana jest też jej budowa wewnętrzna. Obiekt nr I dzielił się na kilka części, sięgających do głębokości około 1-1,10 m od dzisiejszej powierzchni ziemi. W ich wypełniskach, obok licznych ułamków ceramiki, stwierdzono wyraźne ślady spalenizny. Obiekt ten nie jest więc rozległą płaskodenną ziemianką o stałej głębokości około 1 m, lecz skupiskiem kilku (4-5?) mniejszych jam w różnym kształcie, o różnej wielkości i głębokości. Może to być pozostałość jednoczasowego kompleksu albo raczej kilku różnoczasowych, nawarstwionych na siebie wczesnośredniowiecznych struktur. Wyjaśnienie może przynieść szczegółowa analiza materiałów ceramicznych z różnych części obiektu nr I. Ogółem pozyskano około 970, przeważnie drobnych ułamków naczyń ręcznie lepionych, częściowo obtaczanych, wykonanych z gliny schudzonej dużą domieszką tłuczni kamiennego, ceramicznego i piasku. Liczne ułamki są zdobione poziomymi żłobkami, rzadziej liniami falistymi lub stempelkiem. Można je datować na X w. i I. połowę XI w. W przypadku niektórych ułamków można sugerować związek z IX w. Z obiektu nr I pochodzą